

Sygn. akt I C 839/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2019 r.

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Jacek Głowacz

Protokolant: st. sekr. sąd. Wojciech Charciarek

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2019 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa S. (...) w W.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w Ł.

o zapłatę

1) zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w Ł. na rzecz S. (...) w W. kwotę 42.467, 53 (czterdzieści dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt siedem 53/100) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty;

2) zasądza od (...) Spółki Akcyjnej w Ł. na rzecz S. (...) w W. kwotę 5.741 (pięć tysięcy siedemset czterdzieści jeden) zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwota 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 839/19

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 24 kwietnia 2019 r. powód S. (...) w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w Ł. kwoty 42.467, 53 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 17 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty, a także kosztów procesu. Źródłem roszczenia jest umowa gwarancji ubezpieczeniowej, na podstawie której pozwany zobowiązał się nieodwołalnie i bezwarunkowo do zapłaty wymienionej kwoty z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy o roboty budowlane zawartej pomiędzy powodem i wykonawcą Grupa (...) sp. z o.o. /pozew- k. 4-5/

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. Zdaniem pozwanego, wezwanie powoda do wypłacenia gwarancji nie spełniało wymogów formalnych, wobec czego wygasło również roszczenie z tytułu gwarancji. Ponadto, wykonawca robót budowlanych odstąpił wcześniej niż powód od umowy o roboty budowlane z przyczyn leżących po stronie powoda, wobec czego skorzystanie z gwarancji ubezpieczeniowej przez powoda stanowi nadużycie praw z gwarancji (art. 5 k.c.). /odpowiedź na pozew- k. 42-43/

W piśmie procesowym powód szczegółowo odniósł się do zarzutów pozwanego. /pismo- k. 56-59/

W dalszym toku procesu stanowiska stron nie uległy zmianie.

Sąd ustalił:

W dniu 1 sierpnia 2016 r. powód jako inwestor zawarł z Grupa (...) sp. z o.o. w W. jako wykonawcą umowę o roboty budowlane. Przedmiotem umowy o roboty budowlane było wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ścian fundamentowych, przebudowa instalacji wentylacji, wykonanie instalacji klimatyzacji, wymiana pokrycia dachu

oraz remont elewacji przy (...) S. 2 w W.. Jednym z zabezpieczeń wykonania umowy miała być gwarancja ubezpieczeniowa udzielana przez pozwanego na podstawie zawartej z wykonawcą robót umowy generalnej o gwarancje ubezpieczeniowe. /bezsporne; umowa generalna o gwarancje ubezpieczeniowe- k. 49 – akta gwaranta w postaci elektronicznej; odpis umowy o roboty budowlane- k. 60-73/

Gwarancja ubezpieczeniowa należytego wykonania kontraktu została udzielona przez pozwanego w dniu 28 lipca 2016 r., tj. jeszcze przed zawarciem umowy o roboty budowlane.

W oświadczeniu pozwanego o udzieleniu gwarancji wskazano, że powód jest jej beneficjentem, a pozwany – gwarantem. Wykonawca robót budowlanych, tj. Grupa (...) sp. z o.o. w W. występował stosunku gwarancji ubezpieczeniowej jako wykonawca. Dokument gwarancji doręczono powodowi, który nie zakwestionował jego treści.

W pkt. 1 oświadczenia pozwany zagwarantował powodowi nieodwołalnie i bezwarunkowo - na zasadach określonych w gwarancji - zapłatę 42.467, 53 zł.

W świetle pkt. 2 oświadczenia, gwarancja zabezpieczała roszczenie powoda jako beneficjenta w stosunku do zobowiązanego z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania przez zobowiązanego kontraktu (umowy o roboty budowlane) zgodnie z jego treścią z dnia wystawienia gwarancji, które to roszczenie nie zostało zaspokojone przez zobowiązanego.

Gwarancja była ważna w okresie od dnia 3 sierpnia do dnia 30 grudnia 2016 r. Powód jako beneficjent był obowiązany do zgłoszenia wezwania do zapłaty w okresie ważności gwarancji pod rygorem odmowy zapłaty (pkt 3).

Zgodnie z pkt. 4-6 oświadczenia, pozwany jako gwarant był obowiązany do zapłaty na rzecz beneficjenta należnej kwoty w terminie 30 dni od daty otrzymania pierwszego pisemnego wezwania do zapłaty wraz z załącznikami. Wezwanie do zapłaty miało być podpisane przez osoby właściwie umocowane w imieniu beneficjenta i złożone w okresie ważności gwarancji.

Do wezwania należało dołączyć:

- a) pisemne oświadczenie, że zobowiązany, pomimo pisemnego wezwania, nie wykonał lub nienależycie wykonał kontrakt objęty gwarancją, oraz że żądana kwota jest należna z tytułu gwarancji;
- b) kopię wezwania do zapłaty z tytułu wskazanego w ppkt. a wraz z potwierdzeniem wysłania;
- c) dokumenty poświadczające umocowanie osób podpisanych pod wezwaniem do zapłaty.

W pkt. 8 wskazano, że wezwanie do zapłaty niespełniające wymogów formalnych będzie bezskuteczne, a tylko kompletne wezwanie do zapłaty otrzymane przez gwaranta w okresie ważności gwarancji miało powodować obowiązek wypłaty gwarantowanych należności.

Jak stanowił pkt 10 ppkt b oświadczenia, gwarancja wygasła m.in. w przypadku, gdy zobowiązany wypełnił zobowiązania będące przedmiotem gwarancji. /odpis oświadczenia- k. 6-7/

W dniu 1 sierpnia 2016 r. powód przekazał wykonawcy dokumentację projektową. /odpis protokołu- k. 76/

Wykonawca robót do dnia 8 sierpnia 2016 r. nie objął terenu budowy. /odpis pisma- k. 77/

W dniu 19 września 2016 r. inspektor nadzoru dokonał wpisu w dzienniku budowy, zgodnie z którym stwierdził duże zagrożenie terminu wykonywania robót. W związku z nienależytą realizacją i opóźnieniami w realizacji inwestycji kierownik budowy w dniu 27 września 2016 r. wstrzymał roboty.

Roboty zostały również wstrzymane drugi raz w związku z odstąpieniem od realizacji umowy przez wykonawcę w dniu 3 października 2016 r.

W dniu 14 października 2016 r. wykonawca opuścił teren budowy.

W dniu 5 grudnia 2016 r. teren budowy został przekazany kolejnemu wykonawcy. /odpis dziennika budowy- k. 78-86; odpis pisma i notatki- k. 87-88/

W piśmie z dnia 29 września 2016 r. powód wezwał wykonawcę robót do ich realizacji zgodnie z dokumentacją projektową i harmonogramem prac. /odpis pisma- k. 74-75/

W wezwaniu do zapłaty z dnia 7 listopada 2016 r. powód - reprezentowany przez dyrektora powołanego zgodnie ze statutem - wezwał pozwanego do zapłaty z tytułu gwarancji załączając:

- a) pisemne oświadczenie, że zobowiązany pomimo pisemnego wezwania nie wykonał umowy, a żądana kwota jest należna z tytułu gwarancji;
- b) pismo z dnia 6 października 2016 r., w którym wskazano na nienależyte wykonanie kontraktu z potwierdzeniem wysłania i odbioru; w piśmie tym wskazał na bezpodstawność oświadczenia wykonawcy robót o odstąpieniu od umowy z dnia 3 października 2016 r.;
- c) pismo z dnia 6 października 2016 r. zawierające oświadczenie o odstąpieniu od umowy i wezwanie do zapłaty kar umownych z potwierdzeniem odbioru i wysłania;
- d) dokumenty poświadczające umocowanie osób podpisanych pod wezwaniem do zapłaty. /odpis pisma z potwierdzeniem nadania- k. 8; odpis oświadczenia- k. 9; odpis oświadczenia o odstąpieniu od umowy o roboty budowlane- k. 10-11 w zw. z k. 15, 19; odpis pisma- k. 12-14 w zw. z k. 15, 19; kopia statutu (...) opublikowanego w Dz. Urz. Województwa (...) nr 189 z 2004 r.- k. 16-18 w zw. z k. 90- wyciąg z rejestru instytucji kultury/

Pismem z dnia 16 grudnia 2016 r. pozwany zawiadomił powoda o odmowie realizacji roszczenia z uwagi na fakt, że zostało ono zgłoszone po wypowiedzeniu umowy o roboty budowlane przez zobowiązanego z przyczyn leżących po stronie beneficjenta. Pozwany wskazał, iż oznacza to nadużycie prawa z gwarancji ubezpieczeniowej. /odpis pisma- k. 20-21; oświadczenie zobowiązanego o odstąpieniu od umowy- k. 49 – akta gwaranta w postaci elektronicznej/

W przedsądowym wezwaniu do zapłaty z dnia 2 stycznia 2017 r. powód ponowił żądanie wypłacenia przez pozwanego kwoty należnej tytułem gwarancji podkreślając, że jest to gwarancja bezwarunkowa i na pierwsze wezwanie. /odpis pisma- k. 22-24/

W piśmie z dnia 3 lutego 2017 r. pozwany ponownie odmówił wypłaty należności z tytułu gwarancji. /odpis pisma- k. 25-26/

Powyższy stan faktyczny jest bezsporny.

Sąd zważył:

Powództwo jest uzasadnione, ponieważ powód wykazał zaistnienie przesłanek świadczenia na jego rzecz z tytułu gwarancji ubezpieczeniowej udzielonej przez pozwanego.

Na wstępie wskazać należy, że wprawdzie załączone do akt oświadczenie o udzieleniu przez pozwanego gwarancji ubezpieczeniowej jest jednostronnym oświadczeniem woli, tym niemniej doprowadziło do zawarcia umowy gwarancji ubezpieczeniowej. Powód otrzymał bowiem przedmiotowe oświadczenie w formie pisemnej i nie kwestionował jej treści, przez co doszło do konkludentnego zawarcia umowy gwarancji. Świadczy o tym treść gwarancji, w której wskazano, że dokument gwarancji ma być zwrócony po upływie ważności gwarancji, a zwrot dokumentu gwarancji może powodować jej wygaśnięcie (pkt. 9 i 10 lit. a).

Uprawnia to do stwierdzenia, że stosunek gwarancji ubezpieczeniowej w tej sprawie został ukształtowany tradycyjnie jako umowa gwarancji, choć wypada odnotować, że w orzecznictwie występują także poglądy o możliwości udzielenia gwarancji w drodze jednostronnego oświadczenia woli. W wyroku SN z dnia 15 lutego 2018 r. (IV CSK 86/17, LEX) wskazano, że gwarancja ubezpieczeniowa (stanowiąca in casu wadium w ramach zamówienia publicznego) jest jednostronnym zobowiązaniem ubezpieczyciela-gwaranta, iż po ziszczeniu się określonych w nim warunków, ubezpieczyciel ten spełni świadczenie pieniężne na rzecz beneficjenta gwarancji.

W konsekwencji nawet jeżeli oświadczenie gwaranta w rozpoznawanej sprawie było jego jednostronnym oświadczeniem woli, to jest ono źródłem zobowiązania jak ma to miejsce w przypadku umowy.

Umowa gwarancji ubezpieczeniowej należy do czynności ubezpieczeniowych w rozumieniu art. 4 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 381) oraz załącznika do tej ustawy (dział II pkt 15), który wyróżnia gwarancję ubezpieczeniową bezpośrednią oraz pośrednią. Przepisy prawa materialnego nie znają definicji legalnej tej umowy, ani nie wprowadzają katalogu jej elementów przedmiotowo istotnych, choć umowy tego typu są zawierane zgodnie z zasadą swobody umów (art. 353¹ k.c.). Tym niemniej zawieranie tego rodzaju umów jest dość częste, zwłaszcza w obrocie handlowym, podobnie jak zawieranie umów gwarancji bankowej.

W piśmiennictwie i orzecznictwie przyjmuje się, że umowa gwarancji ubezpieczeniowej polega na zobowiązaniu się ubezpieczyciela (gwaranta) do świadczenia pieniężnego na rzecz beneficjenta (gwarantariusza) w przypadku zajścia określonego w gwarancji zdarzenia (wypadku gwarancyjnego).

Umowa ta może być ukształtowana jako umowa nieakcesoryjna (samoistna), a wręcz abstrakcyjna (por. m.in. wyrok SN z dnia 16 grudnia 2009 r., I CSK 281/09, LEX; wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15, www.sn.pl – z głosem M. Bączyka opubl. w PS z 2019 r., nr 7-8; por. M. Pyziak-Szafnicka, Gwarancja autonomiczna, PPH z 1994 r., nr 2, s. 23-24; R. Szostak, Uwagi o charakterze prawnym gwarancji ubezpieczeniowej w: Ubezpieczenia gospodarcze. Wybrane zagadnienia prawne, pod red. B. Gneli, Warszawa 2011, s. 142-145). Zasadniczo gwarant nie może więc powoływać się na nieważność albo odpadnięcie przyczyny prawnej swojego zobowiązania (por. wyrok SN z dnia 14 stycznia 2004 r., I CK 102/03, LEX), ale ostatecznie decyzyja co do tego, czy gwarancja będzie miała charakter nieakcesoryjny i abstrakcyjny należy do stron stosunku gwarancji.

Zwalczanie roszczenia z tytułu gwarancji w drodze zarzutu nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) jest dopuszczalne, jednakże może być skuteczne w sytuacjach wyjątkowych, np. w przypadku zмовy stron stosunku podstawowego i świadomego wykorzystania tego przez beneficjenta (powołany już wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15, www.sn.pl – z głosem M. Bączyka opubl. w PS z 2019 r., nr 7-8; por. M. Pyziak-Szafnicka, Gwarancja..., s. 26).

W powołanym już wyroku SN z dnia 15 lutego 2018 r. (IV CSK 86/17, LEX) podkreślono, że w przypadku popularnej w obrocie gwarancji „bezwarunkowej” i „na pierwsze żądanie” strony uzależniają zazwyczaj ciężący na gwarancie obowiązek zapłaty jedynie od skierowania doń przez beneficjenta żądania zapłaty ewentualnie połączonego z jego oświadczeniem, że zabezpieczane zobowiązanie nie zostało wykonane przez dłużnika. SN przypomniał również, że gwarancja ma zwykle stwarzać zabezpieczenie pewne i szybkie w realizacji, a celowi temu sprzeciwiałoby się wklanie stron stosunku gwarancji w spór co do istnienia, ważności i kwestii niewykonania zabezpieczanego zobowiązania.

W tej sprawie pozwany jako gwarant ukształtował stosunek gwarancji jako abstrakcyjny i nieakcesoryjny, a powód jako beneficjent zaakceptował milcząco (konkludentnie) jej warunki przyjmując dokument gwarancji. Świadczy o tym posłużenie się zwrotami „nieodwołalnie” i „bezwarunkowo” przy zagwarantowaniu obowiązku zapłaty, czego nie przełamuje jednoczesne zastrzeżenie „na zasadach określonych w gwarancji”.

Zwraca uwagę, że pozwany udzielił gwarancji jeszcze przed zawarciem samej umowy o roboty budowlane, co również wzmacnia przekonanie o abstrakcyjności gwarancji, a więc jej oderwania od stosunku podstawowego i podstawy gospodarczej świadczenia.

Okolicznością bezsporną jest, że zobowiązany z tytułu umowy o roboty budowlane (wykonawca Grupa (...) sp. z o.o.) nie zrealizował na rzecz powoda świadczeń z tytułu umowy, nie wypłacił odszkodowania z tytułu odpowiedzialności kontraktowej, kar umownych, ani tym bardziej z tytułu gwarancji (por. pkt 2 i 10 lit. b gwarancji).

Bez większego znaczenia pozostają tu przyczyny tego stanu rzeczy, choć treść dziennika budowy czyni uprawdopodobnioną tezę, że odpowiedzialność leży po stronie zobowiązanego, który nie zrealizował robót o właściwej jakości i w wyznaczonym terminie. Okoliczności te mogą być przedmiotem badania w ramach ewentualnego procesu pomiędzy pozwanym a zobowiązanym wykonawcą robót budowlanych. Pozwany w odpowiedzi na pozew wskazał bowiem, że podmioty te zawarły także umowę ubezpieczenia gwarancji, na podstawie której pozwany może dochodzić od zobowiązanego kwot wypłaconych beneficjentowi z tytułu gwarancji (k. 42).

Zupełnie zrozumiałe i akceptowalne w praktyce jest zastrzeżenie w gwarancji wymogu przedstawienia przez beneficjenta określonych dokumentów. W wyroku SN z dnia 29 marca 2006 r. (IV CSK 112/05, LEX) wskazano wprost, że jedną z przesłanek powstania odpowiedzialności gwaranta w umowie gwarancji może być wymóg złożenia przez beneficjenta gwarancji żądania zapłaty o odpowiedniej treści i z odpowiednimi dokumentami w przewidzianym w umowie gwarancji czasie od powstania wypadku gwarancyjnego oraz w okresie ważności gwarancji.

Powód w tej sprawie spełnił tego rodzaju warunki realizacji gwarancji, które można określić mianem warunków formalnych. Mianowicie w okresie ważności gwarancji powód skierował do pozwanego pisemne oświadczenie (opatrzone podpisem osoby dyrektora uprawnionego do reprezentacji powoda), zgodnie z którym zobowiązany nie wykonał umowy, a powód domaga się zapłaty z tytułu gwarancji. Nie ulega przy tym kwestii, że przesłanką wypłacenia sumy gwarancyjnej było złożenie oświadczenia, iż zobowiązany nie wykonał umowy, a nie wykazanie rzeczywistego niewykonania umowy. W wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 11 października 2018 r. (I AGa 170/18, LEX) podkreślono, że w formule gwarancji jej beneficjent powinien jedynie podać przyczynę - ustaloną w umowie - z powodu której wzywa gwaranta do spełnienia gwarantowanego świadczenia (niewykonanie umowy lub nienależyte wykonanie umowy, co nie oznacza, że ciąży na nim obowiązek wykazania, iż przyczyna ta rzeczywiście wystąpiła. Ewentualne obciążenie go takim obowiązkiem pozbawiałoby umowę cech umowy gwarancyjnej, sprowadzając ją do znanej prawu konstrukcji zobowiązania spełnienia świadczenia na rzecz osoby trzeciej opisanej np. w art. 393 k.c.

Irrelevantną okolicznością jest również to, czy od umowy odstąpił jako pierwszy inwestor, czy też wykonawca robót budowlanych, ponieważ gwarancja nie wyróżnia jako przesłanki oceny zasadności zapłaty tego, czy w ogóle którakolwiek ze stron odstąpiła od umowy o roboty budowlane. Jedynie w pkt. 10 lit. c gwarancji wskazano, że gwarancja wygasa, gdy beneficjent zwolnił w formie pisemnej zobowiązanego ze zobowiązania będącego przedmiotem gwarancji, czego jednak pozwany nie wykazał. Należy więc przyjąć, że wskazana przesłanka wygaśnięcia gwarancji nigdy nie miała miejsca. Nadto, jeżeli zdarzeniem umożliwiającym skorzystanie z gwarancji było nienależyte wykonanie lub niewykonanie umowy o roboty budowlane to zaistniało ono przed złożeniem przez jej strony oświadczeń o odstąpieniu od umowy (por. powołany już wyrok SN z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15, www.sn.pl – z glosą M. Bączyka opubl. w PS z 2019 r., nr 7-8).

Pozwany otrzymał również dokumenty potwierdzające stanowisko powoda w odniesieniu do przyczyny niewykonania umowy o roboty budowlane przez zobowiązanego, oświadczenie powoda o odstąpieniu od umowy o roboty budowlane, wezwanie do wypłacenia gwarancji, a także dokumenty poświadczające umocowanie osób podpisanych pod wezwaniem do zapłaty.

W kontekście powyższych uwag stwierdzić należy, że powód spełnił przesłanki uprawniające go do żądania zapłaty z tytułu gwarancji, a żądanie to nie stanowi nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), względnie nadużycia gwarancji (por. Glosa M. Bączyka do wyroku SN z dnia 14 kwietnia 2016 r., II CSK 388/15, PS z 2019 r., nr 7-8). Pozwany będący

przedsiębiorcą i profesjonalistą w dziedzinie działalności ubezpieczeniowej nie wykazał, że postępowanie powoda jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem gwarancji, ani z zasadami współżycia społecznego (zasady te nie zostały przez pozwanego wskazane). Żądana kwota nie przekracza zastrzeżonej sumy gwarancyjnej, ani wysokości kar umownych wynikających z umowy o roboty budowlane. Brak jest również jakichkolwiek dowodów na to, aby strony umowy o roboty budowlane poprzez znowę (koluzję) doprowadziły do pozornego ziszczenia się warunków wypłaty gwarancji.

Mając powyższe na uwadze powództwo należało uwzględnić w całości.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 w zw. z art. 455 k.c., zgodnie z żądaniem pozwu, tj. zasądzając je od dnia 17 grudnia 2016 r. Wezwanie do zapłaty doręczono powodowi w dniu 16 listopada 2016 r., a więc kwota należna tytułem gwarancji była wymagalna od dnia następnego po upływie terminu 30 dni na jej realizację, tj. od dnia 17 grudnia 2016 r.

O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c. i § 2 pkt 5 rozporządzenia MS z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 265) stosując zasadę odpowiedzialności za jego wynik. Koszty procesu po stronie powoda obejmowały: opłatę od pozwu (2.124 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika wraz z opłatą skarbową (3.617 zł).